

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ—JURISPRUDENȚA—LEGISLAȚIUNE—ECONOMIE POLITICĂ—FINANȚE—SOCIOLOGIE

FONDATOR :
ION S. CODREANU
Avocat

DIRECTOR :
I. GR. PERIȚEANU
Avocat, fost Ministru

PRIM REDACTOR :
ALEXANDRU VELESCU
Doctor în Drept, Avocat

COMITETUL DE DIRECȚIE:

Traian Alexandrescu, fost decan al Baroului de Ilfov; **Alexandru Cerban**, Profesor Universitar, Avocat; **Iosif G. Cohen** Consilier la Consiliul Legislativ, Avocat; **Gr. Conduratu**, Avocat; **N. Jac Constantinescu**, Președinte la C. de Apel București; **E. Cristoforeanu**, Dr. în Drept dela Roma, Avocat; **Dem. I. Dobrescu**, Primarul General al Capitalei; **Vintilă Dongoroz**, Conferențiar univ. itar, Membru în Consiliul de disciplină al Baroului Ilfov; **D. Gălășescu-Pyk**, Profesor Universitar, Avocat; **Eugen Petiț**, Consilier la Inalta Curte de Casație; **G. Petrovici**, Prodecan al Baroului Ilfov; **C. Sipsom**, Profesor Universitar; **C. A. Stoeanovici**, Conf. univ., Membru al Consiliului Legislativ; **Gr. L. Trancu-lași**, fost Ministru, Avocat; **Hariton Udrea**, Judecător Trib. Ilfov; **Petre Vasilescu**, Profesor Universitar.

SECRETARI DE REDACȚIE :

E. C. Decusară, Dr. în Drept din Paris, Directorul Statisticeii Judiciare; **Ionel I. Codreanu**, Doctor în drept din Paris, Avocat

S U M A R

- *Controlul constituirii Societăților pe acțiuni și Anteproiectul Codului comercial*, de avocatul Ion Zadic;
- *Despre actele respectoase*, de prof. Alex. C. Angelescu;
- Discursul d-lui Valeriu Roman, la înmormântarea lui Victor Romniceanu.

JURISPRUDENȚE :

Impuneri asupra proprietăților imobiliare :

- Comisiunea I de apelulii fiscale din Jud. Prahova: *Apelanta Astra Română cu Fiscul* (Impunerea proprietăților industriale. Sonde pentru extragerea țifeinului. Rezervoare. Conduce. Teren);
- Idem din județul Bacău: *Apelanta Steaua Română cu Fiscul*, (Impunerea proprietăților industriale la impozitul pe proprietăți clădite), cu *Notă* de avocatul George Eliescu;
- Concluziuni scrise depuse de d-l avocat Emil Ottulescu din partea Societății Astra Română în proces cu Fiscul.

CONTROLUL CONSTITUIREI SOCIETĂȚILOR PE ACȚIUNI ȘI ANTEPROIECTUL CODULUI COMERCIAL

Societățile pe acțiuni, datorită enormului avantaj al limitării responsabilității¹⁾ tuturor asociațiilor la miza socială, atrag un număr considerabil de acționari în sânul lor și realizează astfel capitaluri imense cari le dau posibilitatea de a corespunde destinațiilor lor și a le face cele mai proprii — dintre societățile

comerciale — vastelor întreprinderi comerciale și industriale. Ele joacă prin aceasta roluri importante în civilizația și dezvoltarea economică a țărilor.

Era natural ca legiuitorii — cari pe lângă laurii făuririi celei mai perfecte și mai desăvârșite forme de societate purtau și greaua răspundere a reușitei acestui institut — să prevadă organismul lor cu un sistematic aparat de norme menite să le condiționeze nașterea și să le asigure o ireproșabilă funcționare.

Necesitatea inexorabilă: a) De a asigura acționarii, creditorii și oamenii de afaceri de seriozitatea și garanția atât morală, cât și materială, ce va prezenta societatea; b) De a pune publicul la adăpost de eventualele abuzuri și manopere frauduloase a unor fondatori, doritori de câștiguri ilicite — prin inducerea lui în eroare cu prospecte false, sau prin punerea în circulație a unui mare număr de acțiuni, înainte ca întregul capital să fi fost subscris — conduce la introducerea în lege a unui sistem riguros de tutelă și control al constituirii societăților pe acțiuni.

În *Atti della Commissione* din 1869, referitor la codul de comerț italian, pag. 261, Comend. Corsi spune: „Lo scopo supremo dei provvedimenti legislativi in materia di Società Commerciale, è, come si disse, quello di assicurare alle società per azione la piu efficace, oculata ed intelligente vigilanza dei verriinteressati e la sicurezza dei loro diritti. Sotto diverso punto di vista hanno interesse al regolare svolgimento degli affari sociali due distinte categorie di persone: i socii che possono sperarne un lucro e temerne un danno; i terzi che nei loro rapporti colla società trovano nella retta ed onesta amministrazione di essa la sola, o almeno una delle principali guarentigie de conseguimento di cio che loro compete”.

1) Vezi asupra felului cum naște responsabilitatea limitată a acționarilor interesantul studiu al d-lui Profesor. Hacman „Societate pe acțiuni”, *Pandectele Române* 1927, partea IV-a, pag. 35.

Autorizațiunea administrativă.

În Italia înainte de 1883 supravegherea și autorizațiunea constituirei societăților erau exercitate de guvern; dispozițiunea e de origină franceză și de aci s'a inspirat legiuitorul italian.

În Franța, autorizațiunea administrativă era preținsă tuturor societăților anonime până la legea din 1863²⁾, care o restrânge numai pentru societățile pe acțiuni cu capitaluri superioare a 20.000.000 franci; ulterior, prin La loi sur les sociétés par actions din 24 Iulie 1867 (lege de ansamblu asupra soc. pe acțiuni), se suprimă și aceasta, menținându-se autorizațiunea și supravegherea guvernului doar pentru societățile de asigurare pe viață și pentru acelea de natura toninelor. Prin legea din 1867 autorizarea guvernamentală fu înlocuită prin sistemul „de la réglementation legale”. După acest sistem societatea este obligată a se supune unui anumit număr de prescripțiuni, prevăzute sub pedeapsă de nulitate și în scopul de a asigura publicul de caracterul serios al întreprinderii. Legea din 17 Martie 1905 substituie autorizarea guvernamentală prin regimul înregistrării și al controlului permanent³⁾ Înregistrarea e subordonată verificării Ministerului Muncii. (În Anglia nu se cere autorizarea guvernului, art. 9, 1862 August; de asemenea, nici în Germania fiind desființată prin legea federală din 11 Iunie 1870).

Sistema autorizațiunii guvernului infiltrată în dreptul italian, fu pentru prima dată îmbrățișată de codul *Albertini* din 1842 (art. 47) pentru societățile anonime și în comandită pe acțiuni al căror capital era divizat în acțiuni la purtător. În codul celor două Sicilii (decreți 76 Dec. 1827; 20 Oct. 1829; 12 Noembrie 1831) principiul avu o mai largă aplicațiune, dispozițiunea autorizării extinzându-se și asupra societăților în nume colectiv și în comandită, când asociații depășeau numărul de cinci. Codurile din Parma 1820 (art. 1824) și Modena 1851 (art. 2450) cereau autorizarea guvernului pentru societățile ce ar fi avut de obiect întreprinderi și afaceri de interes public. Cu toată campania dusă pentru abolirea autorizațiunii

2) Legea din 23 Mai 1863, reglementează societățile cu răspundere limitată (denumite mai bine cum s'a propus societăți anonime libere). Această lege fu motivată de convențiunea franco-engleză din 30 Aprilie 1862 care conferă societăților engleze dreptul de a funcționa în mod liber în Franța. Capitalul lor nu putea depăși suma de 20.000 franci. Aceste societăți dispar în mod inerent în urma legii din 1867 care introducând „La liberté réglementée” pentru soc. pe acțiuni în general, nu mai au rațiune de a exista (v. P. Pic, vol. I. Soc. Com., pag. 125).

3) Înregistrarea constituie o apărare contra exploatarelor bunei credințe a publicului; controlul permanent al administrației, care poate atrage retragerea autorizației — măsură gravă ce antrenează lichidarea imediată a societății — este o garanție suplimentară.

guvernului⁴⁾, cu toate propunerile defavorabile ale magistraturei și camerilor de comerț, parlamentul menține, în codul dela 1865 (art. 156), autorizațiunea pentru sociețiile pe acțiuni și chiar o extinde la sociețiile în comandită cu acțiuni nominative. Se intenționa chiar a se agrava dispozițiunea prin⁵⁾: a) Amenințarea de retragerea autorizațiunii în cazul când societatea ar încerca mari pierderi și b) Constituirea unui oficiu de control destinat a se amesteca în administrațiune, a asista la adunări și a împiedeca — în calitate de tutelator al interesului comun — deliberările contrarii legii. Acest Oficiu își pierdu repede importanța și caracterul de control permanent, dreptul de control pentru violare de statut și lege trecând asupra interesaiților.

La noi autorizațiunea Domnitorului în baza regulamentului pentru societățile pe acțiuni din 1868, promulgat la 6 Februarie și a art. 36 din vechiul cod de comerț, era obligatorie înainte de 1887 pentru societățile pe acțiuni; societățile în comandită pe acțiuni erau lăsate sub principiul libertății absolute în privința constituirii lor, afară de formele impuse de lege⁶⁾.

Cauzele abolirei autorizațiunii administrative

În urma unei îndelungate experimentări, autorizațiunea administrativă s'a dovedit ineficace, dând rezultate diametral opuse scopului urmărit și speranțelor legiuitorului. Paralel dezvoltării activității eco-

4) Chiar dela 18 Dec. 1862 o Comisiune a Camerii deputaților a Parlamentului sub Alpin, propusese abolirea autorizației guvernamentale.

5) În raportul care preceda decretul din 25 Iunie 1865, cu care fu promulgat codul din 1865, Ministrul justiției declară că cenzura cu care se combate ingerința guvernamentală, ca ineficace a garanta seriozitatea întreprinderilor și îndeplinirea pactelor sociale trebuia să fie reduse la tăcere de nouile garanții introduse în acel codice, față de cari intervențiunea guvernului trebuia considerată ca un compliment, Ministrul era de părere că fără intervenția guvernamentală acele garanții nu ar fi avut nici o valoare și opinia că „facultatea de a retrage autorizația când societatea este amenințată de mari pierderi, ar fi un puternic remediu pentru a preveni nenorociri mai mari și a salva multe interese”.

6) Art. 36 vechiul cod com. „Tovărășia anonimă nu se poate înființa de cât cu s'obozenia Domnului și primirea formală a înscrisului tovărășiei”. Art. 44: „Porunca Domnului ce întărește tovărășiile cele anonime va sta lipită spre știința publicului, împreună cu înscrisul de tovărășie și în acelaș soroc de vreme asemănat întru toate cu cele cuprinse în art. 41. Art. 1 din regulamentul soc. pe acțiuni 6 Februarie 1868. „Soc. anon. nu pot fi autorizate, decât dacă obiectul întreprinderii lor va fi de natură comercială și ar necesita întrunirea de capitaluri mai sus de resursele unor societăți cu altă denumire.

Art. 2 din acelaș regulament: „cererea pentru autorizarea unei societăți anon. va fi adresată Ministerului Agriculturii Comerțului și Lucrărilor publice; ea va fi însoțită de următoarele piese în patruplu exemplar...”

nomice, se înmulțeau societățile pe acțiuni, iar organele chemate să raporteze autorității superioare rezultatele cercetărilor nu mai erau în măsură să facă verificări juste, operațiunile devenind tot mai anevoioase din cauza multiplelor investigații ce aveau de făcut. Pe de altă parte, printre aceste organe administrative chemate să facă, în toată austeritatea și vigilența, verificarea constituirii din punct de vedere al moralității fondatorilor, al obiectului ilicit al condițiilor și-a făcut drum larg germenul corupției, provocat și încurajat de abilitatea fondatorilor speculanți, ce recurgeau la fel de fel de trucuri, la ingerințe, la protecție pentru a ajunge la elucărarea legii și la obținerea de autorizațiuni de complezență. De asemenea și lipsa de limite, înlăuntrul cărora autoritatea guvernamentală putea să o dea, lasă obținerea autorizației, la liberul arbitragiu al guvernului. O experiență de jumătate de secol, spune *Paul Pic* (Societ. comm. tom. I, ed. II-a, pag. 121), făcuse să apară cele două vicii fundamentale ale sistemului autorizării guvernamentale: „Lenteur et arbitraire”. E ușor de imaginat nefasta influență asupra publicului și dezastroasele urmări ale practicării acestui sistem de obținere a autorizației, care, angajând responsabilitatea morală a guvernului, atrăgea în cursă și periclită situațiunea terților, intrați cu bună credință în relațiuni cu societatea. Aceste cauze duc la deplina abolire a autorizației administrative în anul 1883 în Italia când intră în vigoare actualul cod de comerț italian, iar la noi, — nu însă atât de radical ca în Italia, — în 1887, când intră în vigoare codul de comerț sub imperiul căruia ne aflăm și azi. Problema însă, nu se rezolvă prin suprimarea acestui sistem; trebuia găsit — și s'a găsit — un alt mijloc de control preventiv, sever, indispensabil constituirii, executat de funcționari inflexibili și cu sorți mari de isbândă.

Sistemul actualului cod italian

S'au emis — cu ocazia reformei codului comercial italian, între 1875—1883, — mai multe propuneri. Cam toate își îndreptau privirile asupra tribunalului: a) Majoritatea cerea examinarea actului constitutiv și statutelor de către tribunalul comercial înainte de transcriere și publicare (Lavori preparatori sess. 1875 art. 21 pr. lege soc.); b) Oficiul central al Senatului înclina a încredința controlul societăților Notarului, care trebuia să se asigure de îndeplinirea formelor legale.

Primul sistem fu preferat și cu drept cuvânt, căci prezenta garanții morale superioare celui alt; el suferă o ușoară modificare în sensul că, în loc de tribunalul comercial, examinarea și autorizățiunea vor fi de competența tribunalului civil (art. 91 cod com. it.). Tribunalul, prin verificarea îndeplinirii condițiilor

stabilite de lege pentru legala constituire, îndeplinește o funcțiune exclusiv juridică; magistratul e însărcinat a examina dacă s'au îndeplinit toate condițiunile prescrise de legile comerciale pentru constituirea societății și nici de cum a judeca valoarea tehnică și economică a noului institut. (*Vivante*, vol. II, ed. 5, pag. 184). Ordonanța eliberată de tribunal în Camera de consiliu după ascultarea părții interesate și a Ministerului public, e un act de jurisdicție grațioasă. Ea, ordonanța, face parte din acele acte, pe cari magistratul e chemat să le dea prin stăruința părții interesate în scopul de a face ca anumite acte desemnate de lege să devină eficace și apte să-și producă consecințele pentru cari sunt create (*Mortara*, Manuale della pro. civ. I, 29). Tribunalul se va asigura: a) Dacă noul institut ce i se prezintă corespunde tipului pe care codul îl reglementează; b) Dacă au respectat formele prescrise pentru constituire, adică dacă există act public, dacă s'a subscris întreg capitalul, dacă s'au vărsat complect primele 30 % și dacă s'au respectat condițiile pentru convocarea adunării generale; c) Dacă statutul întrunește toate condițiile cerute de lege și nu conține norme contrarii ordinii publice. Deși caracterul examinării tribunalului nu e eminentamente subiectiv, nu e o apreciere liberă asupra valorii economice a societății, după cum era examinarea guvernului, totuși „examinarea sa trebuie să fie substanțială, iar nu numai o simplă formalitate banală”; (*Navarrini*, Delle Società ed. Asoc. Com., pag. 187), aceasta pentru a corespunde rolului de tuteică preventivă ce a avut în intenție legiuitorul la legiterarea institutului.

De aceea Tribunalul, cu ocazia examinării, trebuie să se asigure de respectarea normelor imperative, prevăzute de lege tocmai pentru tutelarea bunei credințe a terților și dreptului acționarilor. Ca atare, va refuza înregistrarea actului: a) Ce ar conține un pact leonin (art. 1719 cod. civ. it., art. 1513 cod. civ. rom.); b) Ce n'a rezervat fiecărui asociat dreptul la vot (art. 164 cod. com. it., art. 166 cod. com. rom.); c) Ce scutește pe administratori de cautiune și îi declară irrevocabili (art. 121—124 cod. com. it., 122—135 cod. com. rom.); d) Ce nu determină obiectul sau durata societății, etc.

Tribunalul, în cazul îndeplinirii tuturor condițiilor cerute de lege, are puterea a aproba statutul, pe când în cazul contrar a-l respinge în totul. Nu are dreptul a-l modifica, nici a propune modificări, în scopul de a-l coordona cu dispozițiunile legale. Nu se poate, el, tribunalul, substitui părților contractante singure capabile a delibera modificările actului constitutiv (art. 96 cod. com. it.), mai ales când atribuțiunile îi sunt atât de precise „a verifica îndeplinirea condițiilor stabilite de lege pentru constituirea legală a societății...”. (*Vivante*, vol. II, pag. 185—186, ed. 5).

Tribunalul nu poate nici măcar autoriza înregistrarea actului sub condițiunea aducerii unor schimbări, spune o parte din doctrina italiană.

E foarte eloquentă în speță, observațiunea ilustrului comercialist *Vivante*: „Tribunalul care aprobă fie chiar sub condițiune, un act ilegal constituit, nu verifică respectarea legii; verifică nerespectarea ei și ca atare nu poate ordona înregistrarea”. (op. citat, pag. 186, no. 453).

Socotim, totuși, că, atât timp cât tribunalul se menține în câmpul său strict juridic va putea dispune înregistrarea, subordonând-o îndeplinirii unor anumite condițiuni. În atară de o parte din jurisprudența italiană care pledează în favoarea acestei teze (citată în *Navarini*, pag. 189, nota 3 ult. alin.), mai intervine și sistemul practicat pe o întinsă scară după care se înserează în actul constitutiv clauza ce dă dreptul unui administrator sau mandatar — de obicei cel însărcinat cu îndeplinirea formalităților în fața tribunalului — a modifica clauzele care eventual ar constitui motivul de respingerea autorizației din partea tribunalului. Care ar fi fost rațiunea uzitării acestui sistem dacă tribunalului i-ar fi fost absolut interzis să aprecieze și să propună unele modificări?

Contra notariului tribunalului care respinge înregistrarea actului constitutiv administratorii (societatea) pot face apel la Curtea de Apel în camera de consiliu conducându-se după dispozițiunile procedurii civile (art. 781 proc. civ. it.), referitoare la jurisdicția grațioasă, întrucât codul de comerț păstrează tăcerea în privința procedurii de urmat; o parte din doctrină și jurisprudență recunosc deasemeni dreptul de recurs în Casație, Camera de Consiliu (Casație, Torino, 9 Martie, 1912, Riv. dir. com. 1913; *Vivante*, no. 455, nota 66, *Cuzzi*, Commento IV, pag. 93; contra: Casație Roma, 31 Mai 1913, Dir. Com. 1914, I, 525; *Chiovenda*, principiu Dir. proc. a II-a ed. pag. 268; *Mortara* Commentario, II, no. 18; în *Navarini*, pag. 191 op. cit., chestiunea este pe larg discutată).

Obținută transcrierea procedura grațioasă ia sfârșit.

În privința drepturilor Ministerului public de a ataca ordonanța tribunalului de înregistrare s'au emis de asemenea mai multe opinii în doctrină și jurisprudență drept consecință a lipsei vre-unei dispozițiuni edificatoare din codul de comerț italian. După opiniunea prevalentă, Ministerul public, în calitatea sa de tutelator al intereselor de ordine publică, poate ataca pe cale contencioasă ordonanța de înscriere a societății în fața instanței de primul grad — tribunalul — citând și societatea. El — Ministerul public — nu poate beneficia de jurisdicția grațioasă întrucât nu a figurat ca parte în proces. Va urma deci un adevărat proces în care societatea a cărei existență deja fu recunoscută, va face apărările sale. Sentința astfel obținută, este susceptibilă de apel atât din partea Mi-

nisterului public cât și a societății (*Vivante*, no. 455, pag. 187, op. citat; *Navarini*, pag. 190, op. citat). Menținându-ne în litera strictă a legii societatea nu se va putea considera legalmente constituită. (Art. 98 cod. com. it.), decât după îndeplinirea unei întregi serii de publicații a actului constitutiv și statutelor în Buletinul Oficial al societății pe acțiuni — publicațiune periodică a Ministerului de Industrie și Comerț, azi Ministerul Economiei Naționale — în Jurnalul anunțurilor judiciare, după ce a fost transcris în registrul societății și afișat în sala tribunalului, a comunei și a Bursei.

Omisiunea vre-uneia din publicațiile de mai sus are drept sancțiune inexistența legală, nu inexistența de fapt a societății. Sub imperiul acestui regim juridic din cauza multiplelor formalități obositoare și dificil de îndeplinit, întâlnim în practică un mare procent de societăți neregulate constituite (societăți de fapt sau neregulate) care sdruncină comerțul și sunt dăunătoare vieții economice. În jurul lor s'a format o bogată și variată literatură juridică; ea poartă asupra problemei personalității juridice a acestor societăți, asupra capacității juridice procesuale în raporturile interne, precum și în cele externe. Referitor la aceste societăți raportul proiectului de reformă a codului de comerț italian din 1925 spune următoarele: „Il regime giuridico di queste società preoccupa tuttavia intensamente la sotto commissione, essendo improrogabile la necessita di troncare il groviglio di problemi, a cui hanno dato luogo le imperfettissime disposizioni del codice attuale in proposito. (Art. 97, 98 și 99 cod. com. it.). Nu intrăm în discuția lor întrucât ne-am depărta prea mult de obiectul studiului, interesul nostru fiind numai de a releva și evidenția impreciziunea și imperfecțiunea dispozițiilor de lege care dă loc la comentarii și deschide un câmp larg discuțiilor și teoriilor controversate.

Sistemul actual în dreptul nostru

Legea română (codul de comerț român) se deosebește — în această privință — de legea italiană din mai multe puncte de vedere: a) Întâi, pentru că a dat tribunalului de comerț (art. 138 cod. com. rom.), nu tribunalului civil (art. 91 cod. com. it.) misiunea de a acorda sau refuza autorizațiunea constituirii societății pe acțiuni; b) Al doilea, pentru că misiunea acestui tribunal nu constă numai în verificarea îndeplinirii condițiilor cerute de lege pentru existența legală a societății ca în Italia, ci și încercetarea și verificarea moralității fondatorilor, a naturii întreprinderii, putând refuza autorizațiunea sau propune modificările ce trebuiesc aduse statutelor; c) Al treilea, pentru că procedura de urmat în fața tribunalului este reglementată destul de precis de însuși codul de co-

merț; este o procedură contencioasă spre deosebire de cea italiană care e grațioasă.

În art. 138 cod com. rom., sunt cristalizate perfect aceleași principii, întâlnite altă dată la controlul exercitat de autoritatea administrativă. Deci caracterul examinării tribunalului, după codul nostru este subiectiv și tribunalul va putea aprecia valoarea economică a societății.

Toma Stelian, referindu-se la sistemul adoptat de legiuitorul român, spune că i se pot aduce criticele dela autorizarea administrativă și domnească. El nu găsește că tribunalul ar fi mai competente și mai autorizat de cât autoritățile administrative, în constatarea moralității fondatorilor, mai ales că pentru aceasta tribunalul, se întemeiază pe un simplu aviz al Camerei de comerț. Tot odată relevă situațiunea extrem de delicată creată tribunalului comercial prin eventualitatea judecării unei acțiuni în anularea societății, ce primise consacrarea existenței legale dela aceeași instanță. S'ar clătina încrederea în justiție, când o instanță ar fi pusă în lamentabila situațiune a recunoașterii greșelii sale — prin autorizarea ilegală a constituirei și nevoită astfel să se dezică. Invederat că, — spune *Toma Stelian*, — eventualitatea prezentării unui asemenea caz a determinat pe legiuitorul italian să dea în competența tribunalului civil autorizările societăților, pentru că, chiar, dacă acesta va cădea în eroare, un alt tribunal — cel comercial — va veni să sancționeze greșala.

Noi socotim că deosebirea de competență între codul italian și al nostru este și o consecință a modului divers de reacționare a Ministerului Public contra sentințelor de autorizare a societăților. Într'adevăr, după legislațiunea italiană — văzurăm — Ministerul Public se poate opune la hotărîrea de înregistrare a actului constitutiv exercitând acțiune în nulitate pe cont propriu în fața instanței de primul rang. Acțiunea aceasta — fiind de sine stătătoare și independent de procedura urmată până în acel moment, — în fața cărui tribunal urmează a se intenta? Desigur în fața tribunalului de comerț fiind vorba de o acțiune comercială. Ori dacă tot tribunalul comercial ar fi fost competente a da autorizarea, am fi asistat la lamentabila situațiune de care vorbește *Toma Stelian*. Și pentru acest motiv, pe lângă altele, credem că legiuitorul italian a dat autorizarea în competența tribunalului civil. O altă explicațiune pe care am găsit-o în codul de comerț comentat de *M. A. Dumitrescu*, la pag. 499, ar fi următoarea: „s'a obiectat contra tribunalului de comerț că intervenirea lui ar face să se nască în public credința că capitaliștii nu mai au nevoie să controleze prin ei înșiși, din moment ce verificarea s'a făcut de un organ așa de competente. Însărcinarea dată tribunalului civil s'a admis ca un fel de tranzacție față de propunerea ministrului *Finali* care era de

păreră ca verificarea să se facă de un notar. La aceasta s'a adăogat și considerațiunea foarte importantă că în cele mai multe părți ale Italiei nici nu există tribunale comerciale speciale ci tribunalul civil e cel care se ocupă și cu afacerile de comerț”.

La noi Ministerul Public dispunând de calea apelului ca și societatea, erorile primei instanțe vor fi sancționate de instanța superioară. Pentru aceasta nu se mai vede necesitatea de a recurge la un alt tribunal decât cel comercial pentru eliberarea autorizației. Ipoteza ca acelaș tribunal să fie nevoit ași sancționa propria-i eroare, la noi, s'ar întâlni numai când vreun interesat ar face acțiune în nulitate, ori acest caz — pe care nici legiuitorul nu l-a prevăzut — este aproape inexistentă în practica judecătorească.

Autorizațiunea sau refuzul, după codul nostru se dau în sedință publică contradictoriu cu părțile: fondatori și Ministerul Public. Ordonanța tribunalului este susceptibilă de apel, în termen de 15 zile dela pronunțare, drept de care beneficiază atât partea interesată cât și Ministerul Public. Curtea de apel judecă în termen de o lună dela introducerea apelului ascultând din nou societatea și Ministerul Public (art. 138, al. 9).

Sistemul codului nostru care poartă vestigiile unui regim — autorizarea Domnească — aspru criticat din cauza defectuoșității și dezastruoaselor rezultate date, combinat cu disciplina juridică italiană — verificarea pur și simplu a tribunalului — nu a fost o fericită inspirațiune a legiuitorului dela 1886—87. Criticile aduse sistemului administrativ — examinat mai sus — abundă și contra actualei dispozițiuni. Astfel *Degrea*, (Pag. 39) spune referitor la art. 138 rom. următoarele: „Reintroduce sub o altă formă autorizarea guvernamentală părăsită de toți.. Scandalul e mult mai mare când administrațiunea sau justiția vine și dă din eroare poate un brevet de moralitate unui bandit periculos. Estimațiunea bunurilor mobiliare și imobiliare este poate cu toată verificarea administrațiunii sau a justiției o mare minciună. Cei interesați știind că justița și-a însușit rolul providenței, vor rămâne cu brațele în sân. Dându-se apoi pe față că estimațiunea era frauduloasă toți se vor scula în contra Statului și așezămintelor sale. Cercetarea în sedință publică și după debateri contradictorii a moralității fondatorilor și administratorilor reaminteste tribunalele *pro salute anime*. Care promotor al unei întreprinderi industriale ar primi să pue cap sănătos sub evanghelie? La aceasta se obiectează că e analogie între societăți pe acțiuni și între adopțiune... Trebuie dar să încredințăm justiției o misiune curat juridică adică grija de a verifica dacă actul constitutiv e conform cu legea și dacă condițiile cerute pentru existența societății au fost îndeplinite”. *M. A. Dumitrescu* nu e de părerea lui *Degrea*; el preferă sistemul românesc.

Dacă legiuitorul nostru a găsit util să se continue a verifica moralitatea fondatorilor și utilitatea întreprinderii, apoi pentru aceasta tot autoritățile administrative ar fi fost mai competente de cât tribunalul care nu are nici o pregătire și nici o posibilitate a face investigațiuni în această direcțiune. Dar se va obiecta: prevederea legiuitorului nostru a fost mare; el a recurs la un compromis, a obligat — ca print'un avis — Camera de Comerț să-i dea tribunalului prețiosul ei concurs în această delicată misiune. Credința legiuitorului, în fapt, a fost răsturnată; practica de toate zilele a transformat acest efectiv concurs într-o simplă parodie. Cu cât diligența și insistența celor interesați este mai mare, cu atât avisul se poate obține cu mai multă ușurință și mai rapid; misiunea atât de importantă a Camerei de Comerț care trebuia să constea într-o cât mai serioasă analizare și studiere în special și în general a fiecărui caz,—punându-l în concertul general al pulsațiilor vieții economice și comerciale a țării — este așa prost interpretată, în cât nu o singură dată tribunalele au avut a se pronunța asupra felului—de extremă indiferență—cum este dat avisul care în loc să emane dela adunarea generală a Camerei de Comerț, este dat la biroul Camerei de Comerț, cu mențiunea rezervei ratificării ulterioare a Camerei. Deși avisul — singurul element și bază de apreciere pentru tribunal nu leagă tribunalul, totuși pentru a corespunde intențiunii legiuitorului care consideră Camera mai aptă a verifica stările de fapt pe considerațiunea că membrii săi sunt mai în măsură a culege informațiile trebuincioase și a aprecia, el trebuiește dat de Adunarea generală. (Curte de apel Buc. 61 din 16 Iunie 1904; Trib. Com. Ilfov, 689 din 11 Iunie 1904) (7). *Maniu*, pag. 206, critică deasemenea pe legiuitorul român care a impus tribunalului să ceară avis dela Camera de comerț, în privința utilității întreprinderii și moralității fondatorilor și a administratorilor „fără a ține cont nici de rivalitățile comerciale ce ar putea influența asupra avisului cerut, nici de nepăsarea aproape generală a Camerei de comerț care vor da în cele mai multe cazuri un avis al cărui rezultat imediat va fi, ca și în trecut, adormirea vigilenței publice”; el conchide că cel mai bun controlor e publicul (8).

Reforma actualului cod comercial italian, pe cale să se înfăptuiască curând, e pornită din necesitatea unificării legislative în urma anexării nouilor provincii (Trentinul) și din dorința perfecționării codului, prin armonizarea lui cu noile dispozițiuni introduse, dictate de progresul comerțului și industriei, prin complotarea lacunelor, și prin înlăturarea obositoarelor contorverse născute din texte incoherente și incom-

plete, constatate cu prisosință de jurisprudență și doctrina în decursul celor 50 de ani de existență.

La această reformă au lucrat două comisiuni, însărcinate de guvern, compuse din cei mai iluștri juriconsulți; una, sub președinția marelui comercialist *Vivante*, a elaborat proiectul preliminar din 1922; cealaltă, sub președinția celebrului juriconsult *D'Amelio*, Prim președinte al Curții de Casație din Italia a dat apariției în 1926, proiectul definitiv, care, probabil va fi prezentat Parlamentului în actuala sesiune.

(Va urma)

ION ZADIK

Doctor în Drept dela Roma

Avocat

Despre actele respectuoase

Legea franceză din 2 Februarie 1933, (1) asimilând majoritatea matrimonială cu majoritatea de drept comun (art. 8), abrogă regula contrară existentă în Codul civil (art. 488); ea liberează în acelaș timp pe majorul dela 21 la 25 ani de obligația notificării căsătoriei sale părinților.

Această dispoziție, amintire a trecutului, era de mult în discordanță cu toată viața juridică de azi; într-o epocă unde la 21 ani există deplină capacitate pentru toate actele vieții civile, trebuia, în lipsa părinților dela celebrare, îndeplinită o întreagă procedură pentru a asigura validitatea căsătoriei.

Cu toate că răspunderea unor nevoi atât de sigure reforma întârzie mai multe zeci de ani până ce fu admisă în totalitatea ei; aceasta se explică mai întâi prin lipsa de atenție pe care aleșii sufragiului universal o acordă chestiunilor juridice; tradiția face apoi ca în materie de drept civil o institutie să supraviețuiască de multe ori stărilor ce au creat-o.

Este astfel cu teoria actelor respectuoase; ea își găsește obârșia în vechiul drept francez, în Ordonanța din 1556, fiind una din măsurile introduse de puterea regală pentru a asigura consimțământul părinților în materie de căsătorie.

Se cunceaște prea bine pentru a insista lupta ce a durat timp de secole între Biserică și puterea civilă. Căsătoria, considerată în vechiul drept francez un sacrament, era reglementată de către Biserică și canoanele ei. Dreptul canonic rupe cu un întreg trecut existent de legi și formulele practicei evului mediu (2) ce considera consimțământul părinților, atunci când era vorba de fată, ca esența însăși a căsătoriei; el nu ține seama pentru validitatea legăturilor matrimoniale, decât de voința soților.

Biserica era favorabilă căsătoriei; dacă admitea în principiu nevoia consimțământului părinților, ea recunoștea valabilitatea căsătoriei și fără acest con-

1) *V. Journal officiel*, Lois et decrets, LXV année, no. 50, samedi, 4 Fevrier 1933, p. 1217, col. 1, 2, 5.

2) *V. Charles Lefevre*, L'histoire du droit matrimonial français, 1906, p. 352 et s.

7) Vezi codul de comerț comentat, *Ei. Antonescu*, vol. I, pag. 593, 94, 95 subart. 138 cod. com.

8) Vezi cod com. comentat, *M. A. Dumitrescu*, pag. 499.

simțământ (3). Această regulă, admisă mai întâi în mod absolut, a suferit apoi limitări pe măsura dezvoltării puterii civile.

Puterea regală, în dorința ei de a menține integritatea familiei și diferența de clasă pe care era bazată organizarea vechiului regim, impuse sub sancțiunea nulității până la majoritatea copiilor, obligativitatea consimțământului părinților la căsătorie. Odată major, oricare ar fi fost vârsta sa, copilul nu se putea căsători fără a cere autorizația părinților; lipsa consimțământului nu atrăgea nulitatea căsătoriei, dar obligația pentru major de a face cunoscut intenția sa părinților prin trei somațiuni respectuoase, făcute fiecare la o lună de interval. Căsătoria putea fi celebrată numai după trecerea a trei luni de zile dela ultima somațiune (4).

Obligația aceasta, sancționată mai târziu prin dreptul de desmoștenire acordat părinților, era impusă nu atât în interesul copiilor, cât în acel al familiei, pentru menținerea integrității sale, ea exista nu numai față de părinții proprii ziși, dar și față de ceilalți ascendenți.

Se înțelege dar ușor că revoluția franceză, ce căuta să distrugă familia descătușând pe individ, să fi înlăturat acest complex de reguli, înlocuindu-le printr'un sistem mai simplu. Legea din 20 Septembrie 1792, neținând seamă decât de interesul copilului, prevede nevoia consimțământului părinților la contractarea căsătoriei numai până la majoritate, redusă de altfel la 21 ani. Odată copiii deveniți majori, ei au plină libertate de a se căsători fără de nici un consimțământ sau notificare prealabilă.

Codul Napoleonian consacră, în materia noastră ca și întreaga materia a dreptului civil, o reacțiune în contra spiritului revoluționar; în dorința redactorilor săi de a stabili un echilibru „între dreptul vechiu și dreptul nou al familiei” (5) aflăm motivul revenirii la o mulțime din dispozițiile vechiului drept. Părăsind regula atât de logică a legii din 1792, ce asimila cele două majorități, Codul civil stabilește nevoia absolută a consimțământului părinților până la 21 ani pentru fete și 25 ani pentru băieți. Nevoia de a se cere consimțământul părinților subsista chiar după această vârstă; în lipsa lui, copiii puteau să se căsătorească după ce făcuseră părinților lor trei somațiuni respectuoase prin intermediul unui notar.

Aceasta cel puțin atâta timp cât viitorii soți erau mai mici de 30 și de 25 ani, după cum era vorba de băieți sau fete. Odată această vârstă trecută, o singură somațiune era suficientă, dar ea era necesară oricare ar fi fost vârsta copilului.

Sistemul acesta atât de complex a trecut în Codul nostru civil; legiuitorul din 1865 menține regula conform căreia până la vârsta de 25 ani pentru bărbat și 21 pentru femeie (art. 127) consimțământul părinților era necesar la contractarea căsătoriei. Se consacra în același timp teoria actelor respectuoase (art. 134—140) care nu corespundea la noi nici unei tradiții.

Intr'adevăr dacă consimțământul părinților, cel pu-

țin pentru fată, a existat în basmele și poeziile populare, (6) dacă el a fost consacrat, de către legiuirile lui Calimach și a lui Caragea (7), tradiția noastră juridică n'a cunoscut teoria actelor respectuoase de cât în mod cu totul incidental (8).

De aceea și legea din 15 Martie 1906 pentru „a ușura multor căsătorii în populațiunea rurală” abrogă art. 134—140 din Codul civil cari se refereau la această materie; aceiași tendință de a simplifica viața juridică a făcut ca legiuitorul din 1906 să reducă vârsta matrimonială la 25 ani.

Inovațiunea intervenită era din cele mai bune (9); într'o epocă unde mobilitatea vieții cere să se acorde cât mai multă libertate individului în vederea exercițiului lui activității sale, înconjurând căsătoria cu prea multe forme și proceduri inutile, se îndepărtează majoritatea persoanelor dela ea, se facilitează uniunea liberă.

De altfel ineficacitatea somațiunilor respectuoase a fost constatată și în dreptul francez; departe de a facilita raporturile dintre părți „actul respectuos nu aranja nimic; de multe ori el despărtea în mod definitiv pe copil de părinți; el nu împiedeca căsătoria, o întârzia numai, cauzând cheltuieli inutile” (10).

Legiuitorul modern francez, dorind să înlătore inconvenientele semnalate, a suprimat încă înainte de 1933, „într'un mare număr de cazuri, necesitatea multe forme și proceduri inutile, se îndepărtează majorilor” (11); prin legi diferite se reduce numărul somațiunilor respectuoase (legea din 20 Iunie 1896), se asimilă la 21 ani vârsta viitorilor soți, până la care exista nevoia absolută a consimțământului părinților, se înlătură nevoia consimțământului celorlalți ascendenți ai majorului pentru cazul decedului tatălui și al mamei, și chiar al tuturor părinților pentru cazul în care viitorii soți aveau mai mult de 30 ani (legea din 21 Iunie 1907) sau pentru cazul unei căsătorii

6) Dela exogamia veche se trece încetul cu încetul la căsătoria prin bună înțelegere cu părinții fetei. Flăcăul îndrăgostit, cântă iubitei sale:

„Floate albă colilie...

„Zi mă-ti să te dea mie,

„Că mi-ești dragă dintr'o mie”.

Și primește răspunsul:

„Dacă-ți trebuie muiere,

„Vin' la maica și mă cere”.

1. Peretz, *Curs de Istoria Dreptului român*, t. 2, pag. 15.

7) Art. 73 din Codul Calimach; art. 3, partea III-a, cap. XVI, Codul Caragea.

8) Codul Caragea este singura legislație care le consacără (art. 4, partea III, Cap. XVI) V. D. Alexandresco, *Exp. teoretică și practică a Dreptului civil român*, Tit. I, 1906, p. 575 note.

9) Vezi totuși în sens contrar M. Cantacuzino, *Curs de Drept civil*, ed. II, pag. 702.

10) *Ambrosie Colin et H. Capitant*, *Cours élémentaire de droit civil français*, 5-ème ed., t. I, p. 131; L. Jossierand, *op. cit.* t. I, no. 744.

11) *Rapport fait au nom de la Commission de législation civile et criminelle chargée d'examiner la proposition de loi adoptée par la Chambre de Députés, tendant à assimiler l'âge de la majorité matrimoniale à l'âge de la majorité du droit commun*, par Mr. de Courtois, Sénat, an. 1952, 2-ème session extraordinaire, no. 796, p. 5.

3) Charles Lefevre, *op. cit. Meyrial*, *Cours d'histoire du droit*, professé à la Faculté de Droit de Paris, 1925—1926.

4) In baza declarației dela 26 Decembrie, 1639.

5) L. Jossierand, *Cours de droit civil français*, t. 1, 1930, pag. 29.

subsequente (legea din 9 August 1919) și Legile din 28 Aprilie 1922 și din 17 Iulie 1927 aduseră în fine alte limitări prin reducerea la 25 ani a vârstei până la care trebuiau să se facă somațiunile respectuoase și prin înlăturarea chiar a acestor somațiuni pentru cazul în care unul din părinți își dăduse consimțământul.

Chiar după promulgarea acestei legi, existau din punct de vedere al consimțământului părinților, mai multe categorii de viitori soți, după cum aceștia aveau mai mult de 21, între 21—25 și mai mult de 25 ani. Nici un consimțământ nu era cerut pentru cei mai mari de 25 ani; nevoia absolută a autorizării sub sancțiunea nulității pentru cei mai mici de 21 ani; în fine sistem intermediar între 21—25 ani: obligația de a face o somațiune respectuoasă, dar dreptul de a trece peste opoziția părinților și de a proceda la căsătorie pentru caz de opunere.

Înlăturarea acestei categorii din urmă trebuia să aducă o mare simplificare în sistemul juridic. Aceasta cu atât mai mult cu cât legea din 1927 ce stabilea că „în cazul consimțământului tatălui sau al mamei, se putea trece la celebrarea căsătoriei”, nu fusese înțeleasă în practică: primarii comunelor rurale refuzau să celebreze căsătoria chiar în prezența unuia dintre părinți, dacă nu se adusesse actul de deces sau proba somațiunii respectuoase făcută celuilalt (12).

De acolo o mulțime de dificultăți cari trebuiau să fie înlăturate prin legea de față. Legea din 2 Februarie 1933 fusese deja votată de către Camera 12 Aprilie 1905 (13); respinsă atunci la Senat, ea fu reluată din nou și votată de către Camera la 30 Martie 1932 (14).

O astfel de reformă nu mai putea întârzia; ea nu era decât complectarea unui sistem care își găsisse plină dezvoltare în decurs de peste 30 ani; admisă de aproape unanimitatea țărilor (15) ea era cerută atât de juristi, cât și de practicieni. Asimilând majoritatea matrimonială cu aceia de drept comun, se înlătura din practica zilelor o formalitate înjurioasă pentru părinți.

Interesul abrogării vechilor dispozițiuni apărură chiar a doua zi după promulgarea legii: în crasul Saint-Denis, conform unui legat lăsat în 1648 (16), prima Duminică a lui Februarie din fiecare an dă loc la o ceremonie tradițională în cursul căreia se căsătoreau tinere fete, alese ale orașului. Până acum această ceremonie avusese loc conform unui obicei stabilit de aproape trei secole; ea era să fie turburată anul acesta prin refuzul intervenit în ultimul moment din partea unui părinte de a autoriza căsătoria fiului său. Ceremonia era cât pe acolo să fie întreruptă, când, cercetându-se Jurnalul oficial, se află o lege promulgată cu o zi înainte, conform căreia „fiecare era capabil la 21 ani de toate actele vieții civile”. Ceremonia putu astfel să continue conform obiceiului stabilit.

12) Op. cit., p. 6.

13) V. Proposition de loi tendant à assimiler l'âge de la majorité matrimoniale a celui de la majorité de droit commun par M. André Marie, Chambre des Députés, 14-ème législature. Session extraordinaire de 1930, no. 3896, p. 1.

14) V. Annexe au Procès-Verbal de la séance du 5 Juin, 1932. Senat, année 1932. Session ordinaire, no. 560, p. 1.

15) Op. cit., p. 5.

16) V. „Le Matin”, Lundi, 6 Février, 1933.

Oricare ar fi valoarea acestui fapt divers trebuie să recunoaștem că înlăturarea din practica zilelor a unei instituții ce nu-și găsea altă rațiune decât o tradiție perimată, este bine venită; ea este de acord cu tendința modernă ce se afirmă în toate legislațiunile noi (17) ca prin simplificarea formelor și diminuarea condițiilor, să faciliteze pe cât cu putință căsătoria, singurul mijloc de întărire a familiei.

ALEXANDRU C. ANGELESCU

Profesor agregat la Facultatea de Drept
din Oradea, Laureat al Facult. de Drept din Paris

Cuvântare ținută de d-l Valeriu Roman, Secretar General al Ministerului de Justiție în numele Guvernului și al Ministerului de Justiție la înmormântarea lui Victor Romniceanu

Indurerată adunare,

Domnul Ministru al Justiției, regretând din suflet că nu poate fi prezent pentru a răspunde nu numai unei îndatoriri oficiale ci și unor sentimente de prietenie, mi-a transmis trista misiune de a reprezenta aci Departamentul Dreptății și Guvernul Țării.

Clasica personalitate a ilustrului dispărut a fost cu multă competență și talent zugrăvită de cei ce l-au cunoscut personal pe Victor Romniceanu. Dela distanța dela care pot eu să văd pe acest titan al Justiției noastre, nu pot să desprind detalii; în fața mea se ridică numai imaginea celor trei puternice calități pe cari și-a așezat propria sa statuie înaltul magistrat, abia dispărut și atât de mult regretat.

A fost un magistrat delicat. Un adevărat judecător care își pune propria personalitate în umbră, lasă părților toată latitudinea de a-și desfășura forțele pentru lupta ideii drept la care în fața lui s'au angajat. A fost condus de acea discreție atât de necesară judecătorului, care numai din noblețea sufletului poate isvorî.

A fost un jurist erudit. Nu cu puterea pe care i-a conferit-o postul de conducere a condus pe colegii săi, ci cu superioritatea spirituală, prin plusul de cunoștințe al căror stăpân era.

Prezența lui în fruntea Inaltei Curți constituie o epocă în jurisprudența românească. A fost unul dintre aceia cari au veghiat ca continuitatea științifică a Supremei Instanțe să nu sufere. Colaborarea continuă a colegilor săi a știut să și-o asigure, facilitând astfel celeritatea mersului Justiției.

A fost integru. Această calitate care ilustrează, aproape fără excepții, ordinul nostru judecătoresc, în persoana lui Victor Romniceanu și-a realizat în carnațiunea. A fost un prilej de perfectă liniște sufletească pentru justițiabilul care și-a văzut pro-

17) Acelorași tendințe aparțin legile noi apărute în Germania și chemate să acorde împrumături tinerilor căsătoriți. V. în ceea ce privește legea din 26 Iulie, 1933, Erleichterungen für die Erwerbung von Ehestandsdarlehen, Völkischer Beobachter, 29 Iulie 1933; Durchführungsverordnung über die Gewährung von Ehestandsdarlehen, von 26 Iulie 1933, Reichsgesetzblatt, Teil I, 22 Iunie 1933, no. 67 s. 377.

eesul în mâinile ilustrului dispărut. Și aceasta în anii imediat după război, când spiritul dreptății era la ultima treaptă a decadenței. A fost mare nevoie de acele caractere ferme cari să servească deopotrivă exemple și puncte fixe în haosul postbelic.

Aceste trei calități puse în serviciul celei mai nobile activități, care este distribuirea dreptății, sunt suficiente ca să eternizeze personalitatea măreață a celui dispărut. Oricât de mare ar fi ingratitudea posterității, galeria foștilor primi președinți ai Inaltei Curți de Casație și Justiție va fi ilustrată prin figura aceluia pe care astăzi îl petrecem la locul odihnei veșnice!

Dela această tristă solemnitate Ministerul Justiției nu putea fi absent. Departamentul care are cea mai delicată misiune în Stat, să asigure armonioasa colaborare între 2 puteri constituite și independente, privește întotdeauna cu stimă și admirațiune pe nobilii slujitori ai dreptății. Dacă Justiția este temelia stăpânirilor, cei cari o servesc sunt campionii civilizației.

Și atunci nu putem să nu ne descoperim în fața corpului neînsufletit al defunctului, care a stat cândva în vârful piramidei organizației judecătorești. Nu putem să nu vărsăm o lacrimă și să nu depunem o coroană pentru a-i cinste memoria.

Sirgură frumusețea vieții ușurează lespeda de pe mormânt; lui Victor Romniceanu țărâna îi va fi ușoară!

IMPUNERI ASUPRA PROPRIETĂȚILOR INDUSTRIALE

COMISIUNEA I DE APELURI FISCALE DIN JUD PRAHOVA

Audiența dela 27 Noembrie 1933

Prezidenția d-lui TULIUS I. GORUNEANU, Președ
Tribunalului Prahova Secția II-a

Apelanta „Astra Română” prin d. av. E. Otulescu cu Fiscu
Jurnalul din 27 Noembrie 1933

Impunerea propectății industriale. Sonde. Neaplicarea impozitului imobiliar pe proprietăți clădite la sonde. Sonda este o instalațiune, iar nu o clădire impozabilă. Sondele instalate pe terenuri străine au caracter mobiljar.

1. Sonda este un instrument de extragere a țifeiului, un dispozitiv compus din tuburi introduse în pământ, turlă și mașini, deci o instalațiune, iar nu o clădire afectată industriei; fiind instalațiune este exclusă prin art. 15, al. 3 din legea contrib. directe, așa cum a fost modificat la Martie 1933, dela impunerea la impozitul imobiliar pe proprietăți clădite.

2. Impozitul pe venitul proprietăților clădite din art. 13 și urm. leg. contrib. directe, are un caracter funciar afectând proprietatea (terenul) care e socotit a avea o rentabilitate, iar nu construcțiunile ori culturile depe fond, considerate izolate.

Acel care trebuie impus este titularul dreptului real asupra fondului, iar nu proprietarul construcțiilor ori clădirilor.

3. Sondele având destinațiunea obicinuită ca după extragerea țifeiului să fie demontate și reinstalate pe alt teren, mai ales când e vorba de sonde instalate pe

terenuri străine, față de concesionara exploatoare, nu poate fi privite ca imobile prin natura lor, și nici prin destinațiune, nefiind afectate de însuși proprietarului fondului, pentru exploatarea acestuia și nefiind instalate de acelaș proprietar către fond „in perpetuo” în sensul art. 468 și 469 din C. Civ.

4. Sondele de extragerea țifeiului au deci un caracter mobiljar, nefiind impozabile la plata impozitului pe veniturile proprietăților clădite.

Comisiunea, în majoritate,

Având în vedere că contra procesului-verbal 95/1933 Plo. ești, prin care s'a stabilit impozitul pe venitul proprietăților clădite, afectate industriei și anume pe 31 sonde în schela Ceptura Urlați, Astra Română, proprietara acestor sonde, a declarat apel, cerând în principal anularea impunerii în baza art. 15 și 15 din legea contrib. dir. și în subsidiar scutirea și diminuarea impozitului pe termenele legale din art. 17 din aceeași fiind construcții noi;

Considerând că legea contrib. directe, în art. 31 dispune că în bilanțul întreprinderilor industriale, pentru alegerea venitului neimpozabil, urmează să intre și venitul clădirilor (imobilelor) afectate industriei, care însă se scade din venitul brut al întreprinderii;

Că pentru determinarea venitului imobilelor industriale s'au introdus la Martie 1933, normele de calcul prevăzute de art. 15 din lege, dar în ce privește persoana pe numele căreia urmează a se face impunerea pe venitul proprietăților clădite în genere, a rămas în vigoare tot vechiul art. 15, care stabilește regula că impozitul se plătește de proprietarul, uzufructuarul sau titularul oricărui drept de folosință al fondului clădit;

Considerând dealtfel, că dupe cum rezultă din chiar titlatura capitolului I și II din legea contrib. directe, impozitul pe venitul proprietăților clădite, ca și pe acela al proprietăților agricole, are un caracter funciar, afectând proprietatea (terenul) care e socotit a avea o rentabilitate, iar nu construcțiunile ori culturile depe fond, considerate izolate;

Că în asemenea condițiuni, acel care trebuie în principiu impus este titularul dreptului real, asupra fondului (terenului), iar nu proprietarul construcțiilor ori culturilor, care adesea ori poate fi altul decât proprietarul funciar, de pildă chiriașul, arendașul ori deținătorul oricărui alt drept de creanță, dela titularul dreptului real, asupra terenului;

Considerând că legea impune veniturile proprietăților (adică ale fondurilor sau terenurilor) clădite, iar nu clădirile socotite ca detașate de sol și că deci numai pentru abreviere în art. 15 se vorbește de „venitul clădirilor afectate industriilor”, înțelegându-se totuși destul de clar că în acest articol e vorba de venitul terenurilor pe care se află clădiri industriale, și care venituri urmează să fie impuse la plata impozitului de 10 la sută pe numele proprietarului, uzufructuarului, sau oricărui alt titular al unui drept asupra acestor terenuri clădite;

Având în vedere că Soc. „Astra Română” pretinde că sondele impuse se află pe terenuri pe care este simplă concesionară a subsolului și arendașe a solului;

Considerând că acest apel poate fi admis, indiferent de eroarea ce s'ar fi comis cu privire la persoana pe numele căreia s'a făcut impunerea și pe considerațiunea că cele 31 de sonde impuse prin procesul-verbal apelat constituiesc instalațiuni în sensul art. 15, al. 3 din legea contrib. directe, excluse dela impunere;

Având în vedere că într'adevăr sonda este un instrument de extragere al țifeiului, adică un dispozitiv compus din tu.

buri introduse în pământ, turle și mașini, deci o instalațiune, iar nu o clădire afectată industriei;

Că prin „clădire” urmează a se înțelege un edificiu sau orice altă construcțiune, aderentă și incorporată solului, destinată a servi în genere de adăpost;

Considerând că chiar dacă am decide că sonda nu este un instrument, ci este o clădire, deci impozabilă, în acest caz în prealabil ar trebui să stabilim că ea este un imobil, clădirile fiind imobile prin excelență (art. 465 C. Civ.);

Considerând că sondele în litigiu, dacă se vor găsi construite de Soc. „Astra Română” pe teren străin, (adică luat de Societate în concesiune și arendare) cu destinațiunea obișnuită că dupe extragerea țifeiului să fie demontate și reînshalate pe alt teren, față de concesiunara Societate nu pot fi privite ca imobile prin natura lor și nici prin destinațiune, întrucât n'a fost afectate de însuși proprietarul fondului (al terenului) pentru exploatarea acestuia și nici n'au fost instalate de adelaș proprietar către fond „în perpetuo” în sensul art. 468 și 469 din C. Civ.;

Considerând că în asemenea împrejurări față de Soc. apelantă sondele din procesul verbal apelat, neputând fi considerate imobile (clădiri) industriale, n'ar putea fi impuse la plata impozitului pe veniturile proprietăților clădite;

Pentru aceste motive, redactate de d. Președinte al Comisiunii Tuluiș I. Goruneanu, Comisiunea în majoritate — d. ad-tor Financiar Moldoveanu, delegatul Fiscului rămânând de opinie separată, pentru respingerea apelului și menținerea impunerii. — admite apelul, etc., etc.

COMISIUNEA DE APEL I-a DIN JUD. PRAHOVA PENTRU AȘEZAREA CONTRIB. DIR. PE ANUL 1933

Audiența dela 27 Noembrie 1933

Președenția d-lui TULIUȘ I. GORUNEAU, președ.
Apelantă Soc. „Astra Rom.” prin d-l Av. E. Otulescu cu fiscul
Jurnalul din 27 Noembrie 1933

Impuneri pe proprietăți industriale. Rezervoare. Conducte de petrol. Neimpunerea la impozitul imobiliar pe proprietăți clădite a rezervoarelor, a conductelor, nefiind clădiri industriale, ci instalațiuni.

Rezervoarele și conductele sunt mobile, iar nu Imobile, când sunt instalate pe terenuri străine, arendate sau concesionate.

1. Impozitul pe venitul proprietăților clădite are un caracter funciar afectând proprietatea, iar nu construcțiunile ori culturile depe fond, considerate izolat.

Acel care trebuie impus este titularul dreptului real asupra fondului (terenului), iar nu proprietarul construcțiilor ori culturilor, care poate fi altul decât proprietarul funciar.

2. Vechiul art. 13 din legea contribuțiilor directe, a rămas în vigoare, stabilind regula că impozitul se plătește de proprietarul, uzufructuarul sau titularul oricărui drept real de folosință al fondului clădit.

3 Rezervoarele și conductele pentru transportul produselor petrolifere, a gazelor, a apei sau aburilor, fie că sunt îngropate sau nu în pământ, putându-se așeza și demonta fără a se strica, pentru instalarea în orice alt loc, sunt instalațiuni, iar nu proprietăți clădite.

4. Prin „clădire” în sensul art. 13 și 15 din leg. contrib. directe se înțelege un edificiu sau orice altă construcțiune aderentă și incorporată solului, destinată a servi în genere de adăpost.

5. Rezervoarele sunt recipiente de mari dimensiuni, pentru depozitarea produselor petrolifere, construite din plăci de fier legate prin nituri și așezate de obicei pe un postament de ciment. Rezervoarele de dimensiuni mici se pot transporta cu totul, iar cele mari se pot demonta fără a se strica și se pot remonta și instala în alt loc unde nevoia o cere, deci sunt simple instalațiuni.

6. Rezervoarele și conductele construite pe teren străin, luat în concesiune sau arendă, cu destinațiunea ca după utilizarea lor să fie demontate și reînshalate pe alt teren, nu sunt imobile nici prin natura lor și nici prin destinațiune, deci nu sunt impozabile, ele de altfel ne fiind impozabile întrucât sunt simple instalațiuni, deci exceptate dela impunere.

7. Dreptul concesiionarului asupra șantierului ce a construit pe un teren luat în concesiune, este mobil. Prin șantier se înțelege un loc pe care se află actualmente instalații industriale, iar nu și terenurile pe care nu se exercită în prezent vre-o lucrare, fiind destinate a fi folosite în acest scop numai în viitor.

8. Paragraful 18 al instrucțiunilor legii contribuțiilor directe, care prevede impunerea șantierelor în persoana concesiionarului, iar nu a proprietarului, fiind contrariu legii contrib. directe, trebuie înlăturat, fiindcă impozitul pe venitul clădirilor afectate industriilor, privește pe proprietarul ori uzufructuarul fondului.

(Comisiunea în majoritate, compusă din președinte d. Tuluiș I. Goruneanu, redactorul deciziei, membru d. Liteanu delegatul contribuabililor, a admis apelul. D. ad-tor Financiar Moldoveanu, a făcut opinie separată pentru respingerea apelului și menținerea impunerii).

COMISIUNEA DE APEL PENTRU AȘEZAREA CONTRIBUȚIUNILOR DIREC PE 1933 DIN JUD. BACĂU

Audiența dela 27 Octombrie 1933

Președ. d-lui M. DUMITRESCU, Jud. la Trib Bacău
Apelantă Soc. „Steaua Râmână” prin d. Avocat Dionisie
Ionescu cu Fiscul
Decizia No. 3963

Impunerea proprietăților industriale la impozitul pe proprietăți clădite.

Rezervoarele, nefiind clădiri nu sunt impozabile la impozitul imobiliar pe proprietăți clădite.

Comisiunea,

Având în vedere dispozițiunile art. 15 din legea contrib. directe și paragraful 18 din Instrucțiuni, care clasifică și stabilește care sunt imobile industriale și asimilate lor prin destinațiune; Că acest text impune numai strict clădirile și în mod excepțional acele proprietăți pe care legiuitorul printr'o ficțiune legală le-a asimilat clădirilor;

Având în vedere că această asimilare, fiind o ficțiune legală este de strictă interpretare și trebuie restrânsă strict la textul ei;

Având în vedere că în speță comisia de recensământ a imobilelor industriale a impus la impozitul imobiliar rezervoarele Soc. „Steaua Râmână” dela Moinești, asimilându-le clădirilor prin destinațiune;

Având în vedere că rezervoarele sunt construite din plăci de fier legate între ele prin nituri și așezate pe pământ pe

postament de beton, pentru a nu se îngropa în pământ de greutate, fără a fi prinse de pământ;

Că aceste rezervoare se pot demonta fără a fi distruse și transportate și apoi montate în altă parte, comisiunea găsește că nu pot fi asimilate imobilelor industriale și ca atare se admite apelul înfirmând impunerea. (Comisiunea în majoritate compusă din d. judecător M. Dumitrescu, ca Președinte, a admis apelul, d. ad-ter Financiar, delegatul Fiscului, făcând opinie separată pentru respingerea apelului și menținerea impunei).

NOTA. — Legea contribuțiilor directe, din 1923 exceptă dela impozitul imobiliar pe veniturile proprietăților clădite, veniturile clădirilor industriale, adică ale acelor clădiri care sunt strâns legate de exploatarea industrială, aparținând proprietarului clădirilor și care nu ar mai exista în cazul când exploatarea industrială ar înceta. Legiuitorul din 1923 și-a dat seama că afară de cazul când proprietarul imobilului este altul, venitul unei fabrici industriale nu poate fi evaluat separat, fiind că fabrica nu poate servi decât pentru exploatarea în scopul căreia este construită și pentru care anume s'au făcut instalațiunile, așa încât venitul ar înceta cu totul dacă exploatarea nu mai are loc (vezi expunerea de motive a legii contrib. directe din 1923).

În articolul 30 din acea lege, se arată că se socotesc, în venitul întreprinderilor industriale, a fi cuprinse veniturile imobilelor afectate industriei, care aparțin exploatareilor și care n'ar putea servi decât în scopul pentru care sunt întrebuițate, fiind legate de exploatarea industrială respectivă. Ele nu erau deci supuse la impozitul pe veniturile proprietăților clădite sau agricole, cip venitul lor intra în compunerea veniturii industriale.

Art. 51 prevedea scăderea din venitul brut industrial al veniturii brut al imobilelor proprietatea exploatareului, dacă sunt impozabile la impozitele pe veniturile proprietăților agricole sau clădite.

Se evită astfel dubla impunere și în același timp se respecta principiul aplicării impozitului pe venitul real, iar nu pe capital, fiindcă constituie un veritabil impozit pe capital, impozitul așezat pe venitul fictiv al imobilelor afectate industriei care aparțin exploatareilor. Asemenea imobile, în realitate nefiind producătoare de un venit distinct de venitul acelei exploatare, acelei întreprinderi, impunerea veniturii fictive al unor asemenea imobile este un veritabil impozit pe capital.

Legea din 1923, înlătura sistemul d-lui N. Titulescu, care prevedea impunerea proprietăților industriale și anume atât a clădirilor propriu zise, cât și a oricăror instalațiuni industriale.

Prin modificarea din Martie 1933 a d-lui Virgil Madgearu, a legii contribuțiilor directe, s'a revenit la un regim apropiat de legea d-lui N. Titulescu, impunându-se însă numai venitul „clădirilor” afectate industriei, excluzându-se dela impunere toate instalațiunile mobiliare sau imobiliare, de orice gen, adică fie imobilelor prin natura lor, fie prin destinațiune.

Nu s'a adus nici o modificare art. 13 din legea din 1923 a contrib. directe, care dispunea clar că impozitul este suportat de proprietarul, uzufructuarul sau titularul oricărui drept real de folosin-

ță, adică impozitul pe venitul proprietăților clădite industriale trebuie suportat de proprietarul fondului pe care se găsesc instalate acele clădiri.

Cu ocazia votării legii modificatoare, proiectul a fost combătut cu înverșunare de d-nii deputați Dinu I. C. Brătianu și V. Slăvescu, ambii subliniind neoportunitatea acestui impozit și caracterul lui de impozit pe capital, fiindcă proprietățile industriale n'au alt venit decât venitul industrial, care era și a rămas impus la impozitul destul de greu, industrial. (Vezi Monit. Oficial 44 și 45 din 1933, partea 3-a, debaterile parlamentare).

Fiind întrebat d. ministru de resort, susținătorul și autorul legii modificatoare, dacă înțelege să fie partizanul impozitului pe capital, d-sa a declarat în mod hotărât că este și rămâne un adept al impozitului pe venit.

În expunerea de motive, în textul discursurilor dela Senat și Cameră, în declarațiunile făcute cu ocazia diferitelor întreruperi și întrebări, d. ministru de resort, autorul legii, repetă în mod subliniat că înțelege să aplice impozitul pe clădiri industriale și să excepteze toate instalațiunile industriale. D-sa expune că i se pare agitația industriașilor contra proiectului său, netemeinică, fiindcă realizarea din impozitul creat de d-sa nu va excede 80—90.000.000 lei.

De altfel d-sa prevăzuse în art. 72 al. ultim o dispozițiune înțeleaptă: „clădirile afectate industriilor nu pot fi impuse în afară de cota prevăzută la art. 13 pentru Stat și afară de adăugările enumerate la acest articol, cu nici un alt impozit adițional, în folosul comunelor, sau județelor.

D-sa justifică înființarea acestui impozit imobiliar pe clădirile industriale, pe faptul că industriașii se sustrag dela orice impozite, declarând pierderi, deși în realitate au beneficii. Explica rațiunea acestui impozit ca un corectiv al sustragerilor dela impozitul industrial, prin declararea de pierderi din partea industriașilor. Pentru evitarea scutirii de orice impozit, a unor asemenea industriași, a crezut nemerit aplicarea impozitului pe proprietăți clădite, la clădirile industriale.

Din debaterile parlamentare rezultă dar că acest impozit pe clădirile industriale, ar fi un impozit anodin, de o minimă importanță și cu o aplicare foarte restrânsă, un simplu paleativ pentru evitarea sustragerii dela impozit a unor industriași proprietari de clădiri industriale. Se repetă cu insistență expresiunea de clădiri industriale, ca singura materie impozabilă, excluzându-se fără nici o distincție și nici o rezervă orice instalațiuni industriale dela impunere cu acest impozit imobiliar.

În lege nu există, cum de altfel nici în expunerea de motive, declarațiunile sau discursurile d-lui ministru de resort, autorul legii, definițiunea expresiunii de „instalațiuni industriale” și nici aceea de „clădiri industriale”.

În raportul raportorului dela Cameră, d. deputat Al. Stan se arată însă că originea inovațiunii din Martie 1933, de aplicarea impozitului imobiliar la clădirile industriale, este textul legii d-lui N. Titulescu. Intrucât acea lege a servit de model în parte autorului modificării din Martie 1933, precizări asupra sensului expresiunii de clădiri industriale și mai ales asupra noțiunii de instala-

țiuni, trebuie căutate fie în textul acelei legi, fie în textul expunerii de motive a ei.

A doua zi, după ce legea modificatoare din Martie 1933 a fost votată, cu caracterul mai sus precizat, autorul legii și mai ales subalternii prea zeloși au luat măsuri pentru aplicarea acestei legi în mod excesiv de extensiv, aplicând-o la materii formal excluse dela impunere de textul legii. Organele de impunere, cu toată opunerea contribuabililor, au ajuns să aplice impozitul acesta pe venitul proprietăților clădite, industriale, la obiecte mobile, la instalațiuni și imobiliare, dar chiar imobiliare. Contribuabilul trebuie să suporte cheltuieli însemnate, ca să se judece și să obțină dela instanțele de apel și recurs, nu o moderată aplicare a legii, dar o aplicare legală a ei, — adică o aplicare strictă, în spiritul și economia ei, așa cum rezulta din desbaterile parlamentare, și expunerea ei de motive.

Toate încercările de până acum ale industriașilor de a obține dela organele superioare fiscale o legală interpretare a legii și deci temperarea organelor subalterne și readucerea lor la legalitate, au fost zadarnice.

S'a ajuns să se impună firele telefonice, conductele neîngropate, sondele, gropile făcute în mod rudimentar pentru captarea fițeiului în caz de erupție, rezervoarele, ca proprietăți clădite industriale, susținându-se că toate acestea nu sunt instalațiuni.

Prin modul acesta de aplicare, cu totul alături de textul legii, a dispozițiilor art. 13 și 15 din legea contribuțiilor directe, s'a ajuns aproape numai în județul Prahova la realizarea acelor 80-90 milioane, impozit imobiliar pe clădiri industriale, trecându-se astfel cu mult peste voința autorului legii și făcându-se în acest chip, dintr'un impozit cu caracter de provizorat și paleativ, un impozit de bază al veniturilor fiscalului. Se evidențiază denaturarea flagrantă a textului legal, prin rezultatele obținute prin o interpretare cu totul abuzivă.

Instanțele de apel, examinând apărările contribuabililor, au anulat impunerile făcute pe tot ceea ce nu sunt clădiri industriale, excluzând dela impunere orice fel de instalațiuni mobiliare sau imobiliare, fie imobiliare prin natura lor, fie imobiliare prin destinațiune.

În deciziunile adnotate, se definește în mod fericit sensul noțiunii de instalațiune, cât și acela de clădire industrială. Se face o analiză subtilă dar extrem de judicioasă a naturei impozitului prevăzut de art. 13 și 15 din legea contribuțiilor directe.

Deciziunile comisiei de apel din jud. Prahova pronunțate și redactate de eminentul magistrat și cunoscutul scriitor juridic d. Președinte Tullius Goruneanu, pun principiile adevărate în această materie a impunerii proprietăților clădite industriale.

Se precizează astfel că acest impozit îl suportă și este așezat pe titularul dreptului real asupra fondului pe care se găsește clădirile, iar nu de proprietarul construcțiilor ori clădirilor.

Deasemenea se dovedește caracterul de instalațiune al sondelor, indiferent pe ce teren sunt așezate, adică fie pe teren proprietatea exploatatorului, fie pe teren luat în concesiune sau arendare de el. Se notează în mod judicios, caracterul mo-

biliar cât și de instalațiune al rezervoarelor și conductelor, arătându-se că sunt excluse dela impunerea pe impozitul în discuțiune.

Este înlăturat ca contrariu legii paragraful 18 al instrucțiunilor legii contrib. directe, paragraf care a justificat atitudinea abuzivă a organelor subalterne fiscale, impresionate de textul aceluși paragraf, până în gradul de a nu voi să înțeleagă și să aplice textul formal al legii.

Decizia Comisiei de apel din Bacău sub preșidenția d-lui M. Dumitrescu, declară de asemenea excluse dela impunerea la impozitul imobiliar rezervoarele dând argumente de neînlăturat pentru justificarea soluției juridice date.

În dosarul de impunere dela Comisia de apel din jud. Prahova sunt depuse extrem de interesantele concluziuni scrise ale d-lui avocat Otulescu al soc. „Astra Română”, ce merită să fie publicate în întregime, ca monument de logică juridică și frumusețe de argumentare și expunere.

Este inutil să insist asupra perfecte legalități a soluțiilor din deciziunile adnotate. Ceeace este bizar, este numai faptul că organele superioare fiscale nu găsesse nimerit să facă să înceteze cu un minut mai de vreme acest inutil duel juridic între contribuabili și fise, cu rezultat sigur în favoarea contribuabililor, retrăgând instrucțiunile anterioare cu totul ilegale (și pe care justiția le va înlătura) și explicând organelor subalterne, care este justa limită a aplicării impozitului în discuțiune.

Nu pot fi supuse la impozitul pe clădiri industriale, bunurile cu un caracter evident de instalațiuni, cum sunt conductele, rezervoarele, pompele, firele telefonice sau telegrafice, șinele de cale ferată sau de tramvai, sondele, în sfârșit orice constituie un aparat necesar funcționării unei întreprinderi. Sunt impuse numai exclusiv clădirile industriale și numai dacă acele clădiri industriale se găsesc pe terenul proprietatea industriașului, este impus industriașul.

Deciziunile adnotate au marele merit de a fi motivate cu o deosebită îngrijire și pricepere; ele se impun cu deosebită autoritate mai ales față de numele bine cunoscut al redactorilor lor și am certitudinea că vor stabili jurisprudența.

Impozitul imobiliar pe clădirile industriale este un non sens, din punct de vedere al doctrinei financiare ce încă domină regimul fiscal românesc, adică al impozitului pe venit, iar nu pe capital.

Acest impozit devine însă și mai nerațional, față de împrejurarea că prin aceeași lege din Martie 1933, s'a părăsit sistemul impunerilor la impozitul industrial aplicat la venitul real și s'a adoptat sistemul impozitului industrial la venitul minimal, adică la un venit fictiv. Față de această inovațiune cu efect deplorabil pentru viața economică românească, nu mai este posibilă sustragerea industriașului dela plata oricărui impozit industrial, așa în cât nu-și mai are rațiunea impozitul imobiliar pe clădirile industriale. În legiuirea franceză pe care d. Virgil Madgearu o prezenta ca exemplu, nu există impozitul industrial pe venitul fictiv industrial (venit minimal legal) ci numai la venitul real, așa încât acolo are o justificare aplicarea impozitului imobiliar la clădirile industriale. Dar în legiuirea franceză, pentru stabilirea venitului impozabil al unor asemenea clădiri, se scade 40 la sută

din venitul brut (vezi Ed. Allix, Sciences des finances, ed. VI, 1931, pag. 627).

Astăzi, industria suferă atât impozitul pe clădirile industriale, care neproducând vreun venit distinct de venitul industrial, impozitul are caracterul unui impozit pe capital, cât și impozitul industrial la venitul minimal, care deasemenea este un real impozit pe capital.

În acelaș timp a dispărut și avantajul dat în compensație industriei prin alin. ultim al art. 72 din legea contrib. directe, fiindcă la scurt interval de timp, legea finanțelor locale, cu călcarea dispozițiunii acelui text, a înființat impozitul de 15 la sută la valoarea locativă a imobilelor industriale, în favoarea comunelor, nu numai urbane, dar și rurale.

Astăzi, deci, a fost nesocotită voința autorului legii modificatoare a contribuțiilor directe și cladirile industriale suportă un impozit excesiv și cu totul nejustificat.

Cum deciziunea comisiei de apel din Bacău a fost atacată cu recurs de fisc la Curtea de apel din Iași, instanțele de recurs vor avea să se pronunțe asupra problemei discutate și promit că voi pune la dispoziția cetitorilor revistei „Curierul Judiciar” imediat după redactare, textul deciziei instanței de recurs.

GEORGE ELIESCU

Avocat, Câmpina

CONCLUZIUNI SCRISE

depuse de Soc. „ASTRA ROMÂNĂ” în procesul de impunere cu Fiscul

Legea impune prin art. 13 veniturile nete din proprietățile clădite, iar nu clădirile. De aceea legea spune că impunerea se face pe numele proprietarului, uzufructuarului sau titularului al oricărui alt drept real de folosință, adică pe numele acelor cărora le aparține proprietatea clădită, cu titlul de proprietar, uzufructuar sau titular al unui drept real de folosință.

Urmează de aci că nu pot fi impuse în persoana societății terenurile pe care se află sau nu clădiri ale soc. „Astra Română”, deoarece aceste terenuri nu aparțin societății „Astra Română”, care fiind societate cu capital străin, nici nu ar putea achiziționa terenuri rurale.

Impunerea terenurilor pe care societatea își are stabilite sondele sale nu poate deci fi admisă, pentru că aceste terenuri nu aparțin societății.

Singurul drept ce societatea are pe baza diferitelor acte de concesiune este de a explora și exploata terenurile ce i-au fost date în concesiune.

Un asemenea drept este în conformitate cu art. 1 din legea consolidărilor petrolifere (care a fost menținut în vigoare prin art. 266 din legea minelor pentru concesiunile luate dela particulari) un drept real mobilier.

Actele de concesiune nu conferă societății nici un drept de proprietate asupra terenurilor. Autorul procesului-verbal de impunere a impus toate terenurile concesionate ca și cum ar fi proprietatea societății „Astra Română”.

Societatea nu are pe aceste terenuri nici măcar un drept de locațiune, căci contractele prevăd că societatea concesionară va plăti arendă pentru terenurile ce va ocupa în fapt pentru nevoile exploatării.

Autorul procesului verbal, fără nici un examen a considerat că totul este ocupat în fapt — bine înțeles ca să mărească impozitul — și a decretat că toate terenurile concesionate societății „Astra Română” constituie un șantier pe care l-a considerat impozabil conform art. 13 și paragr. 17 din instrucțiuni.

Vom vedea imediat dacă șantierele pe terenul altora pot sau nu fi impozabile.

Am arătat că legea impune prin art. 13 alin. 1 veniturile din proprietățile clădite. Nu trebuie să uităm că legile fiscale sunt de strictă interpretare și că o lege care impune veniturile din proprietățile clădite nu poate fi întinsă pe cale de analogie la veniturile unor alte proprietăți.

Prin clădiri nu putem înțelege, cum voește fiscal, orice construcțiune sau lucrare făcută de mână omenească.

Dacă ne raportăm la definiția obișnuită a cuvântului „clădiri”, trebuie să înțelegem prin clădiri orice construcțiune de o oarecare importanță destinată a fi utilizată ca adăpost și în special construcțiunile destinate a servi de locuință, (Larousse du XX-ème siècle, cuvântul „Bâtiment”).

Codul civil a distins deasemenea clădirile de celelalte construcțiuni, ocupându-se în art. 463 de clădiri și în articolele următoare de celelalte construcțiuni cari s'ar putea găsi pe un imobil.

Iată ce citim în această privință în Carpentier:

Carpentier. Construction

„Le mot construction, dans son acception la plus large, s'applique à tous les ouvrages construits des mains d'homme, achevés ou non, tels que maisons et édifices, de toute nature, machines et ouvrages fixes posés sur maçonnerie ou sur puits, murailles, canaux, moulins à eaux ou à vent, navires et bateaux de toute nature. Dans une acception juridique plus étroite, la seule dont ayons à nous occuper ici, le mot construction désigne exclusivement les édifices et autres ouvrages artificiels adhérents et incorporés au sol, qualifiés de bâtiments par l'art 518 c. civ.”

Ne rezumăm prin urmare și precizăm că legiuitorul a impus prin al. 1 nu orice teren, ci numai terenurile pe care se află clădiri (iar nu construcții) și impunerea a făcut-o întotdeauna în numele proprietarului.

Dacă deci o construcție a fost făcută de un chiraș, de un precarist sau de un terțiu oarecare, e indiferent să discutăm cui aparține construcția și de ce natură este dreptul celui ce a construit, întrucât orice s'ar decide în această privință, nu este concludent, deoarece legiuitorul nu a impus clădirea în sine privită independent de teren, ci a impus proprietățile clădite și numai în mâinile celor cărora le aparține proprietatea pe care se găsește clădirea.

Art. 13 nu se mărginește însă la această primă dispoziție, ci el asimilează cu clădirile prin alin. 5:

a) terenurile virane din oraș;

b) terenurile necultivate, afectate unei întreprinderi comerciale sau industriale, ca șantiere.

depozite sau pentru publicitatea comercială ori industrială.

Această asimilare dovedește că ceea ce e impus prin art. 13 e terenul clădit (proprietatea clădită), că prin excepțiune se asimilează în două cazuri cu terenul clădit și terenul neclădit, la orașe terenurile virane, bine înțeles în scopul ca proprietarii lor să construiască pe ele și apoi terenurile necultivate care sunt afectate unei întreprinderi comerciale sau industriale. Urmează o enumerare demonstrativă în lege, din citirea căreia însă rezultă că asimilarea este limitată la terenurile afectate unor întreprinderi comerciale sau industriale.

Aceste terenuri pot fi și altele decât cele enumerate în al. b, dar nu pot fi decât terenuri și afectate unei întreprinderi comerciale sau industriale.

Autorul impunerii putea deci să impună terenurile societății pe care se afla clădirea, terenurile virane din oraș ale societății, terenurile societății afectate unor întreprinderi comerciale sau industriale.

În loc de acestea se impun terenurile concedenților care nu sunt nici proprietatea societății și nici închiriate decât în mod excepțional, rezervoarele, sondele, cum și șantierele societății aflate pe terenurile concedenților.

Prin urmare, ceea ce se impune nu este terenul unei societăți comerciale afectate nevoilor ei, ci rezervoarele, conductele, sondele, aflate pe terenurile altora, pretinzându-se că aceste bunuri din moment ce sunt proprietatea societății „Astra Română”, sunt impozabile, legea impunând clădirile și construcțiunile asimilate lor.

Soluția ar fi bună, cu o condițiune, ca legea să fi impus toate bunurile unei întreprinderi comerciale sau industriale.

Din fericire, însă pentru contribuabil, nu acesta e sistemul legii.

Impozitul pe proprietățile clădite ca și impozitul pe proprietățile agricole este un impozit elementar, pe care e drept să-l plătească proprietarii, care nu sunt supuși de legi altui impozit.

Comercianții și industriașii plătesc însă impozitul pe veniturile comerciale și industriale din capitolul 4 al legii, venituri în care intră produsul anual al întregului activ.

De aceea, în sistemul inițial al legii, comercianții și industriașii nu erau supuși acestui impozit elementar.

Legiuitorul a crezut însă că este bine ca impozitul prevăzut de art. 13 să fie plătit de toată lumea, rămânând ca venitul asupra căruia s'a plătit, să fie scăzut din venitul anual al întreprinderii.

Contribuabilul cu acest sistem nu suferă nici un prejudiciu, dacă există beneficiu suficient, dacă nu, plătesc acest impozit chiar fără beneficiu.

Acest impozit este însă un impozit excepțional, limitat și de strictă interpretare.

Dacă s'ar interpreta în sensul voit de fisc, anume ca o societate să plătească impozit pe tot activul, atunci s'ar ajunge la desființarea celui alt impozit comercial și la o impunere pe toate elementele activului, independent dacă aceste elemente produc sau nu beneficii.

Un asemenea regim fiscal ar desființa în foarte scurt timp toate întreprinderile, ceea ce nu credem că poate fi în interesul Statului.

Impozitul acesta excepțional este vechiul impozit funciar, pământul e presupus că are o rentabilitate și impunerea se face pe această rentabilitate presupusă.

Care e sistemul legii?

Se impune întâi proprietatea agricolă, în capitolul 1, apoi proprietatea clădită, cuvintele neprevăzute în cap. I nu se pot interpreta în sensul că se impun toate bunurile neprevăzute la cap. I, ci în sensul că impunerea se referă la acele proprietăți clădite cari nu sunt deja impuse la cap. I (proprietățile agricole).

Impozitul e însă limitat la proprietăți și numai la cele clădite, cum și la cele asimilate de care am vorbit.

Susținerea că cuvintele (pe numele proprietarului, uzufructuarului, etc.) se referă la proprietarul sau uzufructuarul venitului, e de neînțeles.

E suficient ca să fie enunțată această susținere, spre a se vedea absurditatea ei, căci cum poate fi cineva uzufructuarul unui venit.

De ar fi așa, impozitul funciar ar fi în sarcina arendașului, ceea ce nu s'a admis niciodată, decât în cazurile când contractul de arendare prevedea punerea impozitului în sarcina sa.

Sistemul legii nu se întinde deci la alte bunuri și nu permite detașarea pe care o încearcă autorul procesului verbal de impunere.

Este foarte natural ca legea să impună pe proprietarul unui teren, pentru venitul aceluia teren clădit sau nu, pentru că bunul îi aparține și e logic până la un punct ca venitul unui asemenea bun să fie privit independent de venitul total al întreprinderii.

Ar fi însă nelogic ca comerciantul care are un asemenea bun în patrimoniul său în mod precar prin închiriere, să plătească impozit pe venitul aceluia bun închiriat cum și pe construcțiile sau îmbunătățirile ce el va fi făcut, când dânsul plătește chirie, arendă pentru exploatarea aceluia bun.

La argumentele noastre logice, ni se răspunde cu art. 18 din instrucțiuni, susținându-se că prin art. 18 s'ar fi asimilat cu proprietățile clădite, depozitele de materiale, căile ferate, liniile de tramvai, șantierele inclusiv cele petrolifere și că autorul instrucțiilor ar fi privit aceste bunuri în mod izolat și distinct de proprietatea terenurilor.

Această interpretare constituie o denaturare a art. 18 din instrucțiuni, întrucât nu e de presupus că autorul instrucțiilor când a vorbit de șantiere, de linii ferate, etc., a vorbi în alt sens decât art. 13 al legii, care nu impune șantierul în sine, ci terenul pe care se află șantierul.

În cap. 2 al legii e vorba de un impozit funciar.

Proprietarul terenurilor care și-a instalat un șantier, o sondă sau o conductă, plătește impozit la venitul terenului său astfel mărit prin lucrările făcute.

Chiriașul terenurilor, căruia contractul i-a permis să facă asemenea lucrări, lucrări ce nu au nici caracterul de permanență, căci sondele, conductele, rezervoarele se pot muta dintr'un loc în altul, nu e nici o rațiune să plătească impozit pentru toate aceste bunuri, oricum ar fi privite din punct de vedere juridic, întrucât terenul pe care se află aceste bunuri nu-i aparțin.

Dacă prin imposibil art. 18 din instrucțiuni, s'ar interpreta în sensul dorit de adversar, atunci ce-

rem înlăturarea instrucțiunilor, întrucât ele nu au nici o valoare legală.

Instrucțiunile acestea țin, conform art. 143, loc de regulament.

Ori, în sistemul nostru constituțional, numai Regele poate face regulamente pentru executarea legilor. (Art. 88 din Constituție).

Parlamentul nu poate da delegațiuni și nici competență ministerului de finanțe pentru a face asemenea regulamente, căci singurul organ competent a face regulamentul este M. S. Regele, astfel că dispozițiunea art. 143 nu poate da nici o putere legală acestor instrucțiuni regulamentare, ele emanând dela o autoritate incompetentă. (Ne referim în această privință la tratatul de drept constituțional al lui Léon Duguit, vol. IV, pag. 705—709).

Adăugăm că art. 143 vorbește de lămurirea legii, adică de interpretarea ei, deși art. 36 din constituție prevede formal că interpretarea legilor cu putere de autoritate se face numai de puterea legiuitoare. Instrucțiunile trebuiesc deci înlăturate.

În orice caz, invocăm neconstituționalitatea art. 143 și declarăm că dacă va fi nevoie, vom supune chestiunea înaltei Curți de Casație în secțiune unite.

Interpretarea art. 13 în sensul arătat de noi a fost consfințită și de Comisiunea centrală fiscală (Mon. Of. 45 din 1929), care a hotărât că acel ce trebuie să plătească impozitul este numai proprietarul terenului și aceasta numai dacă construcțiile îi rămân la expirarea contractului.

Intreg sistemul legii și al instrucțiunilor pledează în favoarea tezei noastre.

Art. 15, care se ocupă de modul cum se face evaluarea venitului nu poate fi invocat în susținerea părerii contrarii.

Textul articolului stabilește că venitul imobilului se stabilește pe baza valorii locative.

De ce imobil e vorba, de sigur de cel impus prin art. 13, adică de proprietățile clădite.

Pentru industriași, în mod excepțional, din cauza imposibilității stabilirii valorii locative, se ia prețul de cost al clădirii care este elementul cel mai important, dar aceasta nu înseamnă că se impune altceva decât proprietatea clădită sau că se impun arendașii ori chiriașii.

Textul art. 15 adaugă că se scade valoarea instalațiilor mobiliare sau imobiliare, expresiune foarte largă, care se referă la orice instalație, deci la orice categorie de bunuri, independent de natura lor juridică.

Această scădere a instalațiilor mobiliare și imobiliare trebuie făcută în toate cazurile, chiar când instalațiile s'ar găsi afară de cuprinsul clădirii.

Paragraful 24 din instrucțiuni e categoric: „Dacă valoarea clădirilor propriu zise este înglobată la un loc cu instalațiunile mobiliare sau imobiliare, se va defalca valoarea clădirii, cerându-se întreprinderii toate actele necesare”.

Aceiași normă de evaluare e stabilită și pentru unele din bunurile asimilate clădirilor, adică pentru terenurile necultivate, afectate unei întreprinderi comerciale sau industriale, instrucțiunile în paragr. 24 o spun categoric:

„Pentru depozite, căi ferate, șantiere, etc., legea stabilește o normă pentru stabilirea venitului impozabil. Totuși, pentru a nu creia o diferență de

tratament, evaluarea se va face tot ca pentru clădirile arătate mai sus”.

În privința șantierei, acelaș paragraf din instrucțiuni prevede cum se face evaluarea:

„Când șantierul se întinde pe suprafețe mari, cum ar fi șantierele (schelele) petrolifere, de gaz metan, evaluarea venitului se face aplicând dobânda de 5 la sută la prețul de cost la valoarea solului, fără subsol”.

Rezultă de aci că însuși autorul instrucțiilor nu a înțeles că sistemul legii este cel susținut de fisc.

Ceea ce se impune la un șantier e proprietatea solului, pe care se află șantierul, după prețul de cost. (A se vedea și paragr. 26 din instrucțiuni). Dar art. 13 zice că impunerea se face pe numele proprietarului, ceea ce înseamnă că dacă șantierul se găsește pe o proprietate străină, deținută prin arendare, nu e impozabil. El e impozabil numai când se găsește pe terenurile luate în concesiune dela Stat, căci în acest caz concesionarul are un drept real mobilier asupra minei. El e proprietarul minei, conf. art. 46 din legea minelor și în acest caz impunerea se poate face pe numele său.

În ceea ce privește instalațiile de pe șantier, sonde, rezervoare, conducte, etc., legea nu le impune, prevede din contră că ele se scad la industrii, căci dacă s'ar impune toate aceste bunuri care formează singurul activ al unui industriaș, atunci ce ar mai rămâne de impus la impozitul industrial?

Excluderea dela impunere a tuturor instalațiilor mobiliare și imobiliare ne dispensează de orice discuțiune de ordin juridic cu privire la natura bunurilor excluse.

De ar mai fi vreo îndoială asupra excluderii tuturor instalațiilor mobiliare, ne lămurește paragraful 18 din instrucțiuni:

„Clădirile propriu zise fără instalațiuni mobiliare sau imobiliare, adică fără mașini cu caracter de mobile și fără mașini care încorporate în sol sau în ziduri devin imobile prin destinație”.

E vorba deci de toate imobilele prin destinațiune, prevăzute de art. 468 și 469 cod. civ., adică și de cele încorporate în clădiri sau în sol, — iar nu numai de mașini, cuvântul „instalație” având o acceptațiune cât se poate de largă și instrucțiunile dând un simplu exemplu care nu e limitativ, căci atunci s'ar contrazice legea.

Rezervoarele, sondele, conductele, au deci caracter de instalații.

Art. 468 pune în rândul imobilelor prin destinațiune, instrumentele.

Sonda se compune din țurla care e mobilă, căci e demontabilă și din țevăria din pământ, care nu este încorporată solului, putându-se oricând extrage.

Sonda nu este desigur o clădire, ci un instrument pentru pomparea țiteiului din pământ. Rezervoarele și conductele nu sunt nici măcar imobile prin destinațiune, art. 468 c. civ. prevede că „proprietarul se presupune că a așezat către fond în perpetuum efectele mobiliare când sunt întărite cu gips, var sau ciment”, iar art. 468 cere, pentru ca toate acele bunuri să fie imobile, „ca așezarea să fie făcută pe fond de către proprietar”.

Sondele, rezervoarele, conductele sunt deci de două ori excluse în cazul nostru.

1) pentru că se găsesc pe un teren care nu aparține societății și legea nu a impus decât terenurile

necultivate afectate unei întreprinderi comerciale sau industriale și numai pe numele proprietarului:

2) pentru că ele sunt în orice caz excluse prin dispozițiunile art. 15, care înlătură dela impunere instalațiunile mobiliare și imobiliare, chiar dacă legea ar impune instalațiunile imobiliare, instalațiunile de pe șantierul noastre tot n'ar fi impozabile, pentru că ele nu au caracter de imobile prin destinațiune, nefiind așezate pe fond de proprietar și pentru că aceste instalații au fost încorporate numai în mod provizoriu, cu intenția de a fi mutate dintr'un loc într'altul, astfel cum au fost încorporate sondele, conductele și rezervoarele pe terenurile concesionate, atunci nu se poate vorbi de imobile prin natura lor și nici prin destinațiune, cum a hotărât de altfel Inalta Curte de Casație prin decizia din 16 Martie 1926. (Vezi *Pandectele Săptămânale*, no. 35 din 1926, pag. 821).

Citirea contractelor noastre de concesiune dovedește că nu se poate vorbi de o încorporare definitivă.

Casele, cari după cum se poate vedea din procesul-verbal de impunere, sunt de lemn, nu rămân proprietarului decât în starea în care se găsesc, putând concesionarul să le dărâme sau să le ridice.

Pentru celelalte instalațiuni contractele prevăd formal dreptul concesionarului de a le ridica.

Noi dovedim în fapt cu expertiză tehnică, descindere locală și martori, ceea ce de altfel fiscul nu a contestat:

a) că sondele la care se referă procesul-verbal no. din 1933 sunt pe șantierul la care se referă contractele de concesiune ce am depus.

b) că rezervoarele, conductele și celelalte instalațiuni la care se referă procesul verbal no. din 1933 sunt pe șantierul la care se referă contractele de concesiune ce am depus.

Concluzia care se impune este în principal anularea în întregime a procesului verbal.

In subsidiar :

a) atragem atențiunea Comisiunei că șantierul nostru nu se întinde pe toate hectarele concesionate, cum stabilesc procesele verbale de impunere, ci pe o întindere mult mai redusă, care ar trebui stabilită printr'o expertiză;

b) că instalațiunile sunt așezate pe fond în mod provizoriu și unele chiar neîncorporate solului, deci neimobilizate, ceea ce cerem a dovedi cu expertiză sau cercetare locală;

c) că în orice caz, beneficiem de situațiunea prevăzută de art. 17, căci dacă prin imposibil s'ar admite asimilarea sondelor, rezervoarelor și conductelor cu construcțiunile, apoi această asimilare trebuie să fie completă, cum a recunoscut și d-l reprezentant al fiscului, în sensul că ea trebuie aplicată nu numai pentru impunerile la impozitul pe veniturile proprietăților clădite, dar și pentru scutiunile prevăzute de lege cu referire la acest impozit.

Ori, art. 17 alin. 2 scutește de impunere clădirile noi pe timp de 10 ani de când au devenit locuibile sau întrebuințabile pentru scopul lor industrial, în total sau în parte, și tot astfel cu 75 la sută pe cinci ani următori și apoi cu 50 pe încă alți cinci ani.

Dacă în sistemul legii toate construcțiunile imobiliare sunt asimilate cu clădirile, atunci sunt și

ele scutite, cu atât mai mult cu cât scutiunea prevăzută de art. 17 nu se limitează la locuințe, ci se întinde și la construcțiunile întrebuințate pentru un scop industrial.

Astfel că toate construcțiunile noastre, sonde, conducte, rezervoare, nu sunt impozabile 10 ani din ziua de când au devenit întrebuințabile pentru scopuri industriale.

Precizăm că pentru sonde nu se poate zice că au devenit întrebuințabile decât în ziua răzbirii.

Am dovedit cu registre data când ele au fost puse în producțiune.

Pentru celelalte investiții o expertiză este necesară.

d) In privința sondelor părăsite, indicate în procesul verbal, ele nu pot fi impozabile.

Legea recunoaște că atunci când condițiunile de impunere s'au schimbat prin închiriere, rămânerea neînchiriată, diminuarea venitului, impunerea se poate modifica în cursul perioadei de recensământ.

Pentru sondele părăsite nu poate fi vorba de impunere, ele fiind abandonate, n'au nici un venit și pierd orice valoare.

Cerem o expertiză pentru a face această dovadă.

Menținem toate celelalte concluziuni și cereri de probatorii din motivele noastre de apel inițiale.

Cerem admiterea apelului.

EMIL OTTULESCU,

Avocat

Către abonații revistelor noastre

Facem un călduros apel către toți abonații revistelor noastre: magistrați și avocați, cari nu și-au plătit abonamentele pe mai mulți ani la *Curierul Judiciar și Jurisprudența Generală*, să bine voiască a nu mai fi așa de indiferenți când li se cere plata sumelor datorate, fie de către voiajorul nostru de provincie D-1 *Mihail Stama*, fie de către D-1 *C. Petculescu* pentru capital, când se prezintă la domiciliul D-lor, și să plătească — dacă nu suma întreagă — cel puțin un acot, în schimbul chitanței ce vor primi din chitanțierul cu mateă, iar pentru rest să îngrijească a trimite prin *mandate postale lunare* sumele datorate până la complectă achitare, *direct la Curierul Judiciar*, București Str. Arta 5, de unde vor primi cuveutele chitanțe pentru sumele trimise.

Sacrificiile ce ne impunem sunt enorme pentru apariția acestor 2 reviste, cari s'a recunoscut că răspund în mod complet necesităților profesionale.

Abonații trebuie să țină cont că revistele noastre nu contează pe alte mijloace decât numai pe plata regulată a abonamentelor.

Dacă, deci, abonații nu-și plătesc la timp abonamentele nici noi nu mai suntem în măsură a ne onora obligațiile ce avem față de salariații și furnizorii noștri, chirie și impozitele grele către Stat și comună.

Noi până acum, ne-am ferit de a proceda, ca alte reviste, de a publica numele celor rămași înapoi cu plata pe mai mulți ani, dar, dacă și în urma acestui apel nu vom fi satisfăcuți — cel puțin în parte — cu părere de rău vom fi forțați să rcurgem și noi la această cale, căci nu *înțel gem să fim prădați de munca și capitalul nostru de către cei ce-și îmbogățesc cunoștințele juridice, ținându-se la curent cu doctrina și jurisprudența română și streină, dar de plătit nici gând nu au să-si achite abonamentele*.

Vom merge pentru aceștia și mai departe, le vom publica scrisorile, vom reclama Ministerului de Justiție în ce privește pe magistrați și Decanatele Barourilor și Uniunii Avocaților, în ce privește pe avocații răi de plată, pentru a se lua măsuri contra lor.

CURIERUL JUDICIAR